

Психологічні аспекти розвитку регіонів в період пандемії COVID-19

Олена Сімоненко

аспірант кафедри психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: simoneno.elena.stu@gmail.com,

ORCID: 0000-0001-8103-8999

Україна є однією з найбільших держав Європи за територією та кількістю населення, при цьому вона посідає на 56 місці у світі за розміром валового внутрішнього продукту та 119 місці за показником ВВП на душу населення. Нажаль позитивні стартові умови у вигляді вигідного географічного положення, значного природного та людського капіталу не були ефективно використані протягом останніх 30 років.

Причиною недостатньої реалізації зазначеного потенціалу є, на наш погляд, непослідовність в прийнятті рішень та впровадженні ключових реформ-реформи верховенства права, реформи анти корупції, приватизації, децентралізації, реформи медичної системи, та інших реформ в економічній та соціальній сферах. Як результат, в країні не побудовано ефективно функціонуючу ринкову економіку. Економічні індикатори говорять саме про це: середній темп приросту ВВП у період з 1996 до 2019 року становив лише 3,6 відсотка, тоді як в країнах Центральної Європи — 6,4 відсотка [1].

Затверджена 03 березня 2021 року Постановою Кабінету Міністрів України № 179 **Національна економічна стратегія на період до 2030 року** передбачає наступні цільові індикатори — 2030: зростання реального ВВП не менше ніж у два рази; зростання ВВП на душу населення не менше ніж до 10 тис. доларів США; зростання продуктивності праці не менш ніж в 1,7 рази; збільшення чистого притоку прямих іноземних інвестицій не менше ніж до 15 млрд. доларів США на рік починаючи з 2025 року; зниження рівня безробіття (за методологією МОП) до 6 відсотків [1].

Нажаль, слабка позиція України в економічному сенсі, в наслідок поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (далі — COVID-19), призвела до суттєвого збільшення дефіциту державного бюджету 2020 року: з 2,1 відсотка до 5,3 відсотка ВВП, що є рекордом за останні роки. Державний бюджет на 2021 рік також має суттєвий дефіцит у розмірі 5,5 відсотка ВВП [1].

Пандемія, нажаль, виявила вразливі точки розвитку економіки країни та її окремих регіонів, і, якщо кампанія по вакцинації не буде успішною, керівництво держави буде змушено впроваджувати обмежувальні карантинні заходи, що напряду негативно відобразиться на практично всіх сферах економіки та регіонального розвитку.

Відповідно до даних Державного комітету статистики України в Україні проживає понад 38 млн. населення. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України Національний план вакцинопрофілактики гострої респіраторної

хвороби COVID-19, спричиненої корона вірусом SARS-CoV-2 виконано на рівні 29 відсотків [2].

Станом на 29.11.2021 року від початку кампанії з вакцинації в Україні було зроблено 24 288 230 щеплень. За весь період вакцинальної кампанії вакциновано однією дозою-35% населення-13 320 530 осіб, вакциновано двома дозами 29% населення-10 967 700 осіб.

Рис.1. Відсоток вакцинованого населення України 2 дозами станом на 29.11.2021

ТОП 3 регіони за кількістю про вакцинованого населення двома дозами:

- м. Київ-49% (динаміка за останній тиждень + 5%);
- Київська-36% (динаміка за останній тиждень +4%);
- Чернігівська-29% (динаміка за останній тиждень +3%).

ТОП 6 регіонів-аутсайдерів, в яких двома дозами вакциновано менше 25% населення:

- Закарпатська-17%;
- Волинська та Івано-Франківська– 21%;
- Чернівецька-22%;
- Донецька-23%;
- Кіровоградська-24%.

Табл. 1.

Відсоток вакцинації населення однією та двома дозами (станом на 29.11.2021)

Регіон	Населення	Отримали ДВІ дози на 29.11	Відсоток населення яке отримало дві дози	Динаміка другої дози за тиждень	Динаміка 2 дози у %
Україна	38 085 266	10 967 700	26%	1 112 074	3%
м. Київ	2 965 013	1443564	49%	147 202	5%
Київська	1 781 891	643768	36%	68 421	4%
Чернігівська	986 199	288471	29%	37 540	4%
Львівська	2 506 733	695152	28%	85 407	3%
Сумська	1 063 015	324368	31%	34 795	3%
Житомирська	1 203 652	340034	28%	38 677	3%
Тернопільська	1 035 881	254827	25%	32 256	3%
Луганська	672 355	195817	29%	20 720	3%
Черкаська	1 186 848	363651	31%	36 002	3%
Хмельницька	1 250 797	326351	26%	36 311	3%
Дніпропетровська	3 164 030	1030601	33%	90 572	3%
Запорізька	1 679 889	420877	25%	47 983	3%
Миколаївська	1 115 657	308423	28%	31 812	3%
Рівненська	1 151 266	282338	25%	31 624	3%
Волинська	1 030 157	211930	21%	27 998	3%
Полтавська	1 381 365	468259	34%	37 513	3%
Івано-Франківська	1 365 366	283431	21%	36 173	3%
Харківська	2 649 501	735921	28%	67 450	3%
Кіровоградська	928 242	219075	24%	23 371	3%
Вінницька	1 539 308	400258	26%	37 780	2%
Чернівецька	899 755	200252	22%	21 812	2%
Одеська	2 373 758	609147	26%	56 690	2%
Донецька	1 878 039	422955	23%	44 688	2%
Херсонська	1 023 856	289032	28%	23 406	2%
Закарпатська	1 252 693	209198	17%	17 188	1%

Результати соціологічних досліджень дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, наведені на Рис. 2. показало, що 42% українців, які ще не вакцинувались, готові щепитись за певних умов. [3].

На прийняття рішення щодо щеплення впливають багато факторів, серед ключових слід визначити: особистий досвід хвороби чи відсутність такого досвіду, досвід хвороби чи втрати близьких та знайомих людей, ступінь довіри лікарям та взагалі ступінь довіри державним інституціям, що координують та комунікують процеси Національної вакцинальної кампанії.

Ставлення Українців до вакцинації проти Covid-19

Рис.2. Ставлення Українців до вакцинації проти Covid-19

На думку експертів, причин низької активності українців до вакцинації є багато: відмова розглядати Covid-19 як загрозу, стурбованість побічними ефектами вакцин, низька довіра до вакцин або установ, що стоять за ними, реальна чи уявна відсутність доступу до вакцинації, різноманітні теорії змови одо вакцин від Covid-19 або вакцин загалом.

Всього в Україні розгорнуто пунктів щеплення. Щодня керівництвом країни, Міністерства охорони здоров'я України, обласними та районними державними адміністраціями проводяться тематичні брифінги щодо важливості вакцинації, однак відсоток вакциновано населення лишається достатньо низьким, в тому числі в порівнянні із сусідніми європейськими країнами.

Аналізуючи ключові активності, які запроваджуються сьогодні на центральному та регіональному рівнях слід зазначити, що вони спрямовані скоріше до фізичного фактору доступності українців до отримання вакцинації. При цьому, дослідження, які проводяться науковцями різних країн, в сфері соціальних та психологічних наук звертають нашу увагу на те, що, робота із психологічним аспектом довіри до вакцини, вакцинації та інститутів, що її запроваджують потребує більш уважного вивчення та налаштування.

Збільшення довіри українців до вакцинації-реальний шлях до перемоги над пандемією Covid-19, в той самий час, як збільшення числа тих, хто обґрунтовує для себе негативні аспекти та наслідки вакцинації-загроза національного рівня, оскільки лишає шанс пандемії впливати на місцевий та регіональний розвиток.

Зрозумілим є той факт, що завжди лишатиметься 15-20 відсотків населення, які мають жорстку негативну позицію щодо щеплення взагалі. Але між тими українцями, хто має жорстку позицію «ні» та вже вакцинованими є багато людей, з якими потрібно працювати для формування лояльності до вакцинальної кампанії. Саме тому розуміння причин, за яких українці не вакцинуються та

пошук інструментів впливу на ці причини є вкрай важливими для подолання корона вірусу і початку відновлення економіки країни.

На нашу думку, активне залучення вчених, що працюють в галузях психології та поведінкової науки, мають змогу сьогодні допомогти державним інституціям сформувавши чіткі рекомендації, які допоможуть покращити комунікацію з населенням стосовно процесу вакцинації, що в свою чергу зробить реальним можливість своєчасної реалізації Національного плану вакцинації в Україні.

Прийняття до уваги психологічного аспекту нераціональних страхів та упереджень стосовно вакцинації і вибір ефективних інструментів роботи з ними – актуальне завдання для науковців та управлінців.

На думку Марка Олівера Рейджера, вченого Трірського університету, психологічні фактори є визначальними в індивідуальному ставленні до вакцинації загалом і до вакцинації проти COVID-19 [4].

Виявлення, розуміння та вирішення питання про необхідність вакцинуватись (тобто позиція, яка варіюється від пасивного прийняття до активного попиту), а також вагання та опір вакцинації (тобто позиції, коли людина не впевнена у необхідності вакцинації або має категоричну позицію проти вакцинації) – ключове завдання для роботи психологів та експертів з комунікації, що виробляють контент для збільшення числа лояльних до вакцинації українців.

Визначення психологічних процесів, які характеризують і відрізняють людей, які не бажають вакцинуватись від тих, хто позитивно налаштований на вживання вакцин, може дати нам дієві інструменти для роботи з аудиторією, в т.ч. шляхом адаптації комунікаційних каналів та повідомлень, які будуть налаштовані та узгоджені з психологічними схильностями особистостей.

На сьогоднішній день досліджено ряд психологічних конструкцій щодо вагання людей відносно процесу вакцинації. В дослідженнях Мерфі, Вальєра було показано, що пацієнти, в яких проявлені такі риси особистості, як невротизм і підвищений рівень контролю, конспірологічні, релігійні та параноїдальні переконання мають негативне ставлення до процесів масової вакцинації [5].

Останні дослідження вчених вказують на те, що, ймовірно, існує кілька психологічних схильностей, які впливають на особистість її когнітивні стилі, емоції, переконання, довіру та соціально-політичні установки, які відрізняють людей, що позитивно відносяться до процесів масової вакцинації і тих, хто вагається чи має жорстку позицію проти вакцинації від COVID-19 [6].

В цілому, для ефективної роботи з аудиторією в рамках проведення масштабних вакцинальних кампаній, на підготовчому етапі формування правового поля, що регламентує процеси введення карантинних обмежень та комунікаційних меседжів, критично важливо враховувати конкретні психологічні детермінанти, і, зокрема, унікальні віри та ставлення людей окремих регіонів та територій, пов'язаних з вакциною, - для розуміння мотивації людей, які стоять за їхніми ваганнями.

Розуміння специфічні кластерних базових установок та переконань, що стоять за ваганням щодо вакцини та розуміння причин психологічних реакцій

на запропоновані державою механізми та інструменти вакцинації, надасть можливість розробляти коректні стратегії для більш ефективного просування комунікаційних кампаній щодо забезпечення здоров'я, з метою формування рішення людей брати участь у вакцинації та просуванні ідеї необхідності це робити. Таким чином, комунікаційні та освітні стратегії щодо формування позитивного ставлення до процесів вимушеної масової вакцинації мають починатись з глибокого розуміння психологічного досвіду громадян щодо вакцинації та бути спрямованими на покращення сприйняття цінності вакцинації.

Ключові слова: психологічні аспекти розвитку регіонів; виконання Національного плану вакцинації; психологічних конструкцій щодо вагання людей відносно процесу вакцинації.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Національної економічної стратегії України період до 2030 року від 03 березня 2021 р. № 179. [Електронний ресурс]. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179.-Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>.
2. Про затвердження Національного плану вакцинопрофілактики гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на період до 31 грудня 2021 року від 12 квітня 2021 р. № 340-р. [Електронний ресурс]. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2021 р. № 340-р.-Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-2021-%D1%80#Text>.
3. Соціологічне дослідження «Готовності українців вакцинуватись», ЮНІСЕФ. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/vaccination-survey>.
4. Rieger MO. Triggering altruism increases the willingness to get vaccinated against COVID-19. *Soc. Health Behav.* 2020;3:78–82. doi: 10.4103/SHB.SHB_39_20. [CrossRef] [Google Scholar]
5. Murphy J., Vallieres F., Bentall R.P., Shevlin M., McBride O., Hartman T.K., McKay R., Bennett K., Mason L., Gibson-Miller J., et al. Psychological characteristics associated with COVID-19 vaccine hesitancy and resistance in Ireland and the United Kingdom. *Nat. Commun.* 2021;12:29. doi: 10.1038/s41467-020-20226-9. [PMC free article] [PubMed] [CrossRef] [Google Scholar]
6. Barello S., Palamenghi L., Graffigna G. Looking inside the 'black box' of vaccine hesitancy: Unlocking the effect of psychological attitudes and beliefs on COVID-19 vaccine acceptance and implications for public health communication. *Psychol. Med.* 2021:1–2. doi: 10.1017/S003329172100101X. [PMC free article] [PubMed] [CrossRef] [Google Scholar]